

Motion till riksdagen 2019/20:646

av **Désirée Pethrus (KD)**

Stoppa det hedersrelaterade våldet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personer i asylprocessen redan från dag ett bör få information om skadliga hedersnormer och svensk lagstiftning på området och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att snarast ta fram verktyg för att kunna mäta omfattningen av hedersförtryck och våld och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att snarast återkomma med förslag på hur man kan inrätta en verksamhet liknande den brittiska Forced Marriage Unit till stöd för flickor som riskerar att föras ut ur landet för tvångsgifte, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur man ska kunna beslagta pass och utfärda reseförbud för att förhindra bortförande för tvångsgifte utomlands och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att se över hur man kan förbättra så att det i hela landet finns tillgång till stödprogram och skyddat boende för personer utsatta för hedersvåld och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverket och andra aktörer såsom polis, skola och hälso- och sjukvården bör få ökad kunskap om könsstympning så att de kan ge rätt stöd till flickor och kvinnor som kommer från länder där könsstympning praktiseras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på ett nationellt system för hälsointyg och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast möjligt bör återkomma med ett förslag om särskild brottsrubricering i fråga om hedersvåld och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på hur det nationella kompetensteamet på Länsstyrelsen i Östergötland kan permanentas och tillkännager detta för regeringen.

Hederskultur – skadliga normer

FN uppskattar att 4–5 miljoner lever under hedersnormer, att 5 000 hedersmördas varje år, att 150 miljoner kvinnor världen över är könsstympade och att det varje dag görs 8 000 könsstympningar. Om man lägger samman alla delar som omfattas av hederskulturen med hot och våld så är det ett mycket större antal än de som FN uppskattat. För i hederskulturen räknas könsstympning, tvångsäktenskap, hot, trakasserier och våld varav det ytterst kan handla om hedersmord.

Även om pojkar/män också är utsatta så är majoriteten flickor/kvinnor. Det är flickan/kvinnan som anses bära på familjens heder. Familjen anses ha en gemensam heder vilket betyder att flickans/kvinnans ”vanära” drabbar alla i en familj. Centralt för begreppet heder är utifrån en kulturell kontext där flickans/kvinnans kyskhet, oskuld, är i vågskålen. Kvinnan är bärare av männens och familjens heder, medan kvinnan inte anses kapabel att försvara sin kyskhet. Flickans/kvinnans kropp och hennes könsliv är därmed inte enbart hennes privata angelägenhet, utan hela familjens. Denna kollektiva heder gör att flickor/kvinnor inte kan åtnjuta allmänna mänskliga fri- och rättigheter om att själv kunna styra över sitt liv och sin kroppsliga integritet.

Hederskulturen finns i många olika länder och inom olika religioner. Den finns i Afghanistan, Indien, Libanon, Egypten, Syrien, Irak, Tunisien m fl länder. Sverige har många som kommit som nyanlända från dessa regioner. Därför måste myndigheter ha kunskap om hedersnormer och förtrycket. Det är självklart inte alla som fortsätter med dessa skadliga hedersnormer i Sverige, men dessvärre har vi alltför många undersökningar som visar att mellan sjuttio tusen och hundra tusen unga under 25 år i Sverige lever under hot och våld eller inte kommer att få välja sin egen partner. Hederskulturen har till viss del varit av stor vikt för en familjs ekonomiska situation. Där det saknas välfärdssystem anses familjens heder av särskilt stor vikt i en ekonomi med framförallt byteshandel. Och det är familjens överhuvud som ser till att ge familjen inkomster genom handel eller en anställning. Denna patriarkala ordning hotas när man möter västerlandet med välfärdssystem och där kvinnan förväntas arbeta och bidra. Det ger henne frihet att fatta egna beslut, vilket hotar det traditionella kulturella mönstret.

När familjer kommer till Sverige från områden med hederskultur uppstår en konflikt för hela familjen. Särskilt unga flickor kan känna sig mycket övergivna då de inte kan lämna denna kultur utan repressalier från familjen. Att överge sin familj i ett nytt land är något som inte många orkar, även om de är utsatta för fara. Därför måste samhället stå på flickornas sida och ge dem det stöd de behöver. Ingen ska behöva leva i Sverige med hot och våld i sin vardag. Kristdemokraterna har föreslagit att alla som kommer till Sverige som asylsökande ska genomgå ett särskilt s.k. asylprogram där man från dag ett bland annat ska ha samhällsorientering för att snabbt få förståelse för kvinnors rättigheter och jämställdhet generellt. Där kan man naturligt tala om skadliga hedersnormer.

Ingen vet idag med säkerhet hur utbredd hederskulturen är. Det finns några undersökningar men finns ingen återkommande undersökning, vilket är beklagligt. Socialstyrelsen fick 2017 i uppdrag av regeringen att göra en undersökning om hur

utbrett hedersvåld och förtryck är. De skulle också ta reda på hur vanligt det var med barnäktenskap och tvångsäktenskap. Men under våren 2019 kom besked från Socialstyrelsen att det inte gick. De data som finns räcker inte för att ge en bild av omfattningen. Ytterst få kommuner har kartlagt hedersförtryck och våld. Även de myndigheter man vänt sig till hade begränsad information att ge om omfattningen. Det saknas gemensamma mätmetoder så det har inte gått att göra sammanställningar. Här bör regeringen se till att det kommer fram verktyg för att mäta omfattningen. Socialstyrelsen anger att det behövs en nationell befolkningsundersökning i kombination med datainsamling från flera källor.

Barn- och tvångsäktenskap

Alliansregeringen skärpte den 1 juli 2014 lagstiftningen för att stärka skyddet mot tvångs- och barnäktenskap. Brotten äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa infördes i lag. Möjligheten för omyndiga att få tillstånd att ingå äktenskap togs bort utom i mycket särskilda fall då det skulle vara till men för kvinnan att erkänna ett tidigare ingånget äktenskap som i exempelvis arvsrättsfrågor. Brottet äktenskapstvång innebär att det blir straffbart att förmå någon att gifta sig genom att utnyttja personens utsatthet. Det innebär i praktiken att även press från föräldrar eller släktingar kommer att omfattas av strafflagstiftningen Äktenskapstvång kan ge ett fängelsestraff på högst fyra år. Även förberedande gärningar kriminaliserades. Det sker dels genom att försök eller förberedelse till äktenskapstvång blir straffbart, dels genom att vilseledande till tvångsäktenskapsresa införs. Utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och s.k. fullmaktsäktenskap kan bara erkännas då det finns synnerliga skäl.

Trots detta finns stor risk att flickor kommer att giftas bort utomlands. Och många flickor känner sig desperata. De ringer svenska konsulat eller ambassader men oftast ges ingen hjälp via dem utan det sker ofta genom frivilligorganisationer som organiserar fritagningar av flickorna. Men för de flesta flickor finns ingen hjälp att få. Det är dock annorlunda för de brittiska flickorna, där staten ger ett utökat stöd via Forced Marriage Unit.

Personal på skolor, sjukhus, polismyndigheter och socialkontor måste bli bättre på att känna igen signaler och behöver utbildas i vad som krävs för att med auktoritet kunna ingripa vid behov. Myndighetssamverkan är nödvändig för att förebygga och hjälpa flickor och pojkar i riskzonen för barn- och tvångsäktenskap samt hjälpa dem som blivit bortförda.

Den 1 januari 2019 ändrades lagstiftningen kring barnäktenskap vilket vi har välkomnat. Tidigare gällde att barn som gift sig utomlands kunde ses som makar om de vid äktenskapet varit över 15 år och saknat koppling till Sverige. Med den nya lagen så underkänns även ett sådant äktenskap. Man måste ha varit 18 år vid äktenskapets ingående.

Det finns ingen internationell reglering kring minimiålder kring äktenskap. Däremot finns olika FN-organ samt barnkonventionen som menar att man är barn tills 18 års ålder och att man inte bör erkänna äktenskap innan dess.

Forced Marriage Unit enligt brittisk modell

Ungdomsstyrelsen (nuvarande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor) fick i regeringsuppdrag 2008 att kartlägga hedersrelaterat våld och förekomsten av arrangerade äktenskap mot en parts vilja. Kartläggningen visade att ca 70 000 ungdomar mellan 16 och 25 år i Sverige upplever att de inte har möjlighet att fritt välja vem de ska gifta sig med. Av dem var det sedan 8 500 som ofta oroade sig över sin livssituation.

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt bekämpandet av tvångs- och barnäktenskap är angeläget och kräver aktiva åtgärder från samhället. Rätten att fritt ingå äktenskap och bilda familj slås fast i artikel 16 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Ingen ska behöva utsättas för att tvingas att gifta sig. För de flickor som trots det varje år förs bort för att giftas bort utomlands måste det finnas hjälp att få. Det behövs klara riktlinjer och åtgärder för att Sverige ska kunna ta hem bortförda barn som gifts bort eller riskerar tvångsgifte, som vanligtvis äger rum i föräldrarnas tidigare hemland. I Storbritannien finns ett sådant arbete – Forced Marriage Unit – och detta borde kunna stå som förebild.

Under 2000-talet har problematiken kring tvångsäktenskap utretts vid flera tillfällen i Storbritannien och ansvaret har legat på the Home Office. Det är en statlig myndighet som ansvarar för immigration, antiterrorism och polis.

Idag finns i Storbritannien ett nationellt kompetensteam, the Forced Marriage Unit (FMU), som har kommit till på initiativ från Storbritanniens Foreign and Commonwealth Office och the Home Office. De hanterar ca 400 ärenden per år och i flera av dessa fall har unga flickor förts utomlands för att giftas bort. FMU assisterar och skyddar de offer som förts utomlands även om de har dubbelt medborgarskap.

FMU har inrättats i syfte att få hem bortförda barn. Enheten fungerar både i Storbritannien och utomlands och syftar till att stärka möjligheterna att få hem flickorna. Det finns en hjälplinje som är bemannad dygnet runt. Där ger man råd och stöd till offer för tvångsäktenskap samt till yrkesverksamma som arbetar med ärenden. Biståndet varierar från enkla säkerhetsanvisningar till att förhindra flickans tilltänkta makes flytt till Storbritannien och, i extrema fall, rädda offer som hålls mot sin vilja utomlands. Det arbete de gör i Storbritannien skulle kunna stå som modell för liknande arbete även i Sverige.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om Sverige kan ta efter det arbete som görs i det brittiska Forced Marriage Unit i syfte att förhindra att flickor/kvinnor utsätts för tvångsgifte. Personal i skola, hos polis och socialtjänst bör få utökad utbildning på området, så vi tidigt kan ingripa för att förhindra att flickor förs bort för tvångsgifte. Enligt Länsstyrelsen i Östergötland som är ett nationellt kompetenscentrum för hedersfrågor, så saknas handlingsutrymme, rutiner, resurser och upparbetad samverkan mellan myndigheter kring transnationella ärenden. Erfarenheten är att detta också saknas vid våra utlandsmyndigheter. Inom en snar framtid kommer Sverige att implementera barnkonventionen som lag. Då behöver det finnas kraftfulla åtgärder så att inte barn förs ut ur Sverige för tvångsäktenskap. Barn ska känna sig trygga i Sverige. Det förebyggande arbetet måste uppvärderas.

Kristdemokraterna har i sin alternativa budget anslagit mer medel till polisens organisation Noa, Nationella operativa avdelningen, i syfte att starta upp ett arbete liknande det som finns i Storbritannien.

Det har kommit upp förslag om att myndigheter ska kunna beslagta pass och utfärda reseförbud, något som också bör prövas.

Det är viktigt att samhället erbjuder stöd till alla dem som behöver skyddat boende och stödpersoner. Socialtjänsten måste ha god kunskap om mekanismer kring hedersvåld och kunna erbjuda ett bra stöd för särskilt utsatta barn och unga. Här behöver mer resurser avsättas för att ge ett bättre stöd.

Könsstympning

Könsstympning är sedan 1982 förbjudet enligt svensk lag. Två personer har dömts för brottet och de senaste fem åren har 13 misstänkta fall registrerats hos Riksåklagaren. Globalt har WHO uppskattat att ca 140 miljoner flickor och kvinnor är könsstympade och Unicef beräknar att 3 miljoner flickor könsstympas årligen. Detta grymma brott strider mot barnkonventionen och kvinnors mänskliga rättigheter.

Kunskap om könsstympning

Ett stort antal kvinnor och flickor från Somalia och Eritrea har beviljats uppehållstillstånd i Sverige. Det är länder där många flickor könsstympas. Vi behöver vara uppmärksamma på detta. Dessa kvinnor ska informeras om sina rättigheter och svensk lagstiftning, och de som redan utsatts ska erbjudas adekvat vård och behandling. Könsstympade kvinnor kan ha stora besvär, såsom svårigheter med ett normalt samliv och den dagliga hygien, förlossningskomplikationer, svåra psykiska följsjukdomar och posttraumatisk stress. Migrationsverket, men även andra som kommer i kontakt med flickor/kvinnor från regioner där den skadliga traditionen utövas, behöver ökad kunskap för rätt bemötande.

Information till drabbade om stöd och behandling

Information om lagstiftningen kring könsstympning bör förmedlas till nyanlända exempelvis i samband med introduktion, sfi-undervisning och på familjecentraler. I dag finns det möjlighet för en könsstympad kvinna att genomgå en enklare operation som kallas deinfibulering. Därigenom kan man minska de smärtor och den infektionsrisk som könsstympade kvinnor lider av. Det är viktigt att kunskap om detta förmedlas till kvinnor som kommer från länder där könsstympning är en vanlig företeelse. Skola, polis och hälso- och sjukvården måste bli bättre på att samarbeta för att förebygga och förhindra könsstympning. Och utbildning behöver utökas för hälso- och sjukvårdspersonal.

Hälsointyg

Det kan finnas fall där släktingar, till exempel en flickas föräldrar, inte vill att övergreppet ska ske samtidigt som omgivningen sätter press på att flickan ska könsstympas. Ofta sker det när familjen reser till hemlandet och där då släkten/klanen på plats tar över ansvaret och bestämmer över familjen. I sådana fall kan ett intyg mot

könsstympling bidra till att skydda flickan. Ett sådant hälsointyg finns i Frankrike. Det utfärdas som ett skyddsdocument för flickan och hennes föräldrar så att de kan visa att de blir brottslingar och kan dömas ifall flickan kommer hem könsstympad.

Intyget skulle kunna utfärdas av exempelvis en skolsköterska/skolläkare och tydligt ange vad som gäller enligt svensk lag och att en dom kan avkunnas även om brottet begås utanför Sveriges gränser. I Sverige ska nolltolerans mot könsstympling råda.

Särskild brottsrubricering för hedersvåld

Lagstiftningen måste vara tydlig och det behövs därför en särskild brottsrubricering för hedersrelaterade brott. Det skulle främja möjligheten att straffa flera personer som är involverade i ett brott i hederns namn. Det får aldrig råda straffrihet för hedersrelaterade brott.

Nationellt kompetenscentrum i Östergötland

Under 2013 fick Länsstyrelsen i Östergötland i uppdrag av regeringen att utveckla sitt kompetensteam till ett nationellt kompetensteam. Det har bidragit till att kompetensnivån höjts i landet och de ger stöd åt poliser, socialtjänsten, skolor osv. Den rödgröna regeringen har nu skapat en mer osäker tillvaro för deras arbete. När man startade Jämställdhetsmyndigheten avsåg man först att lägga ner verksamheten på Länsstyrelsen i Östergötland. Efter protester från bland annat Kristdemokraterna drog man tillbaka förslaget. Därefter har man sagt att enheten ska kvarstå under några år för att sedan utvärderas. Nu sägs i budgetproposition inför 2020 att man ska permanenta verksamheten. Samtidigt framhålls att verksamheten ska utvärderas. Hotet mot verksamheten synes bestå. Verksamheten är mycket viktig och bör snarast permanentas.

Integration

För att motverka hedersnormer måste Sverige ha en väl fungerande integration. Vi kan inte se på hur det i utanförskapsområden skapas egna normer och värderingar. Därför måste det redan från dag ett när man kommer som asylsökande bli tydligt vilka normer och värderingar som gäller i Sverige. Kvinnors rättigheter måste tydliggöras. Har man för avsikt att stanna i Sverige kan man aldrig acceptera att någon förtrycks eller hotas. Flickor/kvinnor behöver tidigt få veta sina rättigheter. Idag får många asylsökande vänta tills de fått uppehållstillstånd innan de får sfi, svenska för invandrare, samhällsinformation inklusive värderingar och någon sysselsättning. För många tar det lång tid innan

man får sitt uppehållstillstånd. Det kan gå flera år. Därför är det viktigt att redan från dag ett kräva att man ingår i ett ”asylprogram” med sfi, sysselsättning och samhällsinformation.

Désirée Pethrus (KD)